

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Тешевої Лариси Василівни
на тему «Стратегічний потенціал інноваційного розвитку аграрного
сектора економіки», подану на здобуття наукового ступеня доктора
економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

Актуальність теми дослідження. Глобалізація світової економіки та загроза продовольчої кризи вимагають продуктивного ведення сільського господарства та задоволення постійно зростаючого попиту на продукти харчування. Сучасний розвиток сільського господарства України має бути орієнтований на вироблення стратегічних напрямів діяльності, які ґрунтуються на нововведеннях і мають інноваційний характер. Це зумовлено необхідністю збільшення обсягів виробництва продовольчої продукції, досягнення її конкурентоспроможності у глобальному вимірі, підвищення продуктивності праці у галузі. Втім, процес реалізації економічного потенціалу аграрного сектора вітчизняної економіки характеризується низкою обмежень, зокрема, застарілим машинно-тракторним парком, диспаритетом цін на продукцію промисловості і сільського господарства, постійним зростанням цін на паливо-мастильні матеріали, втратою висококваліфікованих працівників, відсутністю необхідних інвестицій та доступних інновацій тощо. Тому формування та ефективна реалізація потенціалу інноваційного розвитку аграрного сектору національної економіки значною мірою залежить від вирішення проблеми щодо обґрунтування теоретичних, методологічних, методичних та практичних засад стратегічного управління інноваційним розвитком. В зв'язку з цим актуальність теми дисертації Л.В. Тешевої не викликає сумнівів.

Дисертація виконана у відповідності до плану науково-дослідної роботи Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка згідно з темами «Механізми підвищення конкурентоспроможності, розвитку економічного та виробничо-технологічного потенціалу суб'єктів агропромислового виробництва» (номер

державної реєстрації 0116U003477, 2016-2020 рр.) та «Системи управління конкурентоспроможністю аграрної продукції в умовах глобалізації аграрних ринків» (номер державної реєстрації 0119U001387, 2019-2021 рр.), де автором обґрунтовано напрями та шляхи раціоналізації управління інноваційним розвитком аграрного сектора вітчизняної економіки.

Вказане переконує в актуальності обраного тематичного напрямку дослідження, конкретизації теми дисертації Л.В. Тешевої, коректності визначення мети та завдань.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Представлене дисертаційне дослідження є спробою отримання нового вирішення складної наукової проблеми стратегічного управління інноваційним розвитком аграрного сектора економіки. Якісний аналіз дисертації свідчить, що здобувачем виконане вивчення теоретичного базису розв'язання вказаної наукової проблеми. Список використаних джерел налічує 487 найменувань, серед яких наявні праці провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців з економічної теорії, аграрної економіки, менеджменту, нормативні, законодавчі та аналітичні матеріали. Виклад матеріалів та результатів дисертаційного дослідження є логічним та послідовним. Заслуговує схвалення вдалий вибір методів та інструментів наукового дослідження для вирішення поставлених завдань та досягнення мети. Зміст дисертації відповідає її темі. Розроблені автором рекомендації пройшли виробничу апробацію, що підтверджено відповідними документами. Можна стверджувати, що висновки, пропозиції та рекомендації дисертанта є достатньою мірою обґрунтованими і достовірними.

Ступінь новизни наукових положень. Наукова новизна дисертаційної роботи Л.В. Тешевої полягає в отриманні нового вирішення наукової проблеми обґрунтування теоретичних, методологічних, методичних та практичних засад управління формуванням та реалізацією стратегічного потенціалу інноваційного розвитку аграрного сектора економіки. Особливої уваги заслуговують та створюють суттєвий приріст наукових знань такі, з винесених на захист положень наукової новизни:

- вперше розроблено тріаду механізмів реалізації стратегічного потенціалу інноваційного розвитку аграрного сектору вітчизняної економіки,

яка об'єднує механізм збалансування цілей інноваційного розвитку аграрного сектору, механізм активізації інноваційного розвитку аграрного сектору на основі використання його стратегічного потенціалу та мотиваційний механізм інноваційного розвитку;

- вперше здійснено моделювання впливу зовнішніх чинників на важелі інноваційного розвитку, яке дозволяє на основі моделювання імпульсів визначити рівень сприятливості або загрози чинника й ступінь дієвості та ефективності окремих важелів, що дозволяє обґрунтовувати пріоритетні напрями інституційного впливу на покращення значень результуючих індикаторів;

- удосконалено визначення факторів-детермінант процесу інноваційно-інвестиційного розвитку, які відрізняються включенням параметрів ступеню сприйняття інновацій, складу і функціонального стану інноваційної інфраструктури, наявністю інвестиційних ресурсів, готовністю та здатністю асиміляції інноваційно-інвестиційного продукту;

- удосконалено формування методологічного апарату оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу аграрного сектору економіки, який відрізняється використанням в якості основного критерію очікуваних результатів впровадження інновацій, що конкретизується через процеси створення конкурентних переваг та інвестиційну привабливість;

- удосконалено розуміння взаємодії між державними інститутами та рівнем інноваційного розвитку аграрного сектору, який відрізняється детермінацією впливу ключових індикаторів на результуючу ознаку;

- удосконалено процедуру оцінювання рівня стратегічного потенціалу інноваційного розвитку аграрного сектору, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на оцінюванні параметрів його складових, представлених людським капіталом, інтелектуальним капіталом, соціальним капіталом, інституційною, інфраструктурною, науково-освітньою і кадровою складовими;

- удосконалено методичне забезпечення визначення достатності та ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України;

- розвинуто тлумачення понять «розвиток» та «економічний розвиток», де перше відрізняється рухом або зміною системи у просторі та часі, в результаті якої об'єкт переходить в інший стан, а друге передбачає впровадження технологічних змін у поєднанні із інституційною підтримкою даного процесу, насамперед шляхом масштабного нарощення та розвитку інфраструктури;

- розвинуто розуміння агроінновації як системного впровадження в аграрну сферу результатів наукової діяльності, техніко-технологічних та інших нововведень для отримання якісних і кількісних змін у взаємозв'язках аграрного сектору з біосферою та техносферою;

- розвинуто методичне забезпечення комплексної оцінки ефективності інновацій, яке відрізняється поєднанням критеріїв потреби в інвестиційних ресурсах і масштабу очікуваних соціально-економічних ефектів з процедурою встановлення пріоритетності критеріїв оцінки ефективності впровадження інновацій;

- вдосконалено інституційну структуру інноваційного розвитку, яка, на відміну від існуючих, об'єднує формальні та неформальні інститути, інституції та механізми, що забезпечують його сталість та функціональність.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації. За результатами виконаного дослідження Тешевої Л.В. опубліковано 38 наукових праць (26 одноосібних), із них: 1 одноосібна монографія, 1 монографія у співавторстві, 20 наукових статей у вітчизняних фахових виданнях з економічних наук, 5 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 11 публікацій в інших виданнях. Вимоги до кількості наукових публікацій за темою дисертації дотримано. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Тешевої Л.В. на тему «Стратегічний потенціал інноваційного розвитку аграрного сектора економіки» складається із вступу, п'яти розділів, висновків та пропозицій. Загальний обсяг дисертації складає 416 сторінок, в тому числі 360 сторінок основного тексту. Робота містить 48 таблиць, 42 рисунки, 10 додатків та список використаних джерел із 487 найменувань.

В першому розділі запропоновано уточнене значення поняття «інновація» та визначено його еволюцію в контексті ключових економічних теорій; розглянуто зміст та природу економічного розвитку; представлено сучасне розуміння інноваційного розвитку.

У другому розділі визначено фактори-детермінанти процесу інноваційно-інвестиційного розвитку; сформульовано методологічний апарат оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу суб'єктів аграрного сектору економіки; розроблено методичне забезпечення визначення пріоритетності критеріїв оцінки ефективності впровадження інновацій.

У третьому розділі представлена уточнена структура інституційного середовища; розроблена структура інноваційної екосистеми; визначено вплив державних інститутів на рівень інноваційного розвитку аграрного сектору економіки.

У четвертому розділі представлено модель визначення рівня стратегічного потенціалу інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України; визначено ефективність важелів інноваційного розвитку аграрного сектору економіки; розроблено механізми управління стратегічним потенціалом інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України.

У п'ятому розділі визначено шляхи оптимізації фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України; підвищено рівень обґрунтованості вибору проектів провадження агроінновацій.

Дисертація Тешевої Л.В. «Стратегічний потенціал інноваційного розвитку аграрного сектора економіки» за змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Обсяг та оформлення дисертації є такими, що відповідають діючим вимогам МОН України.

Практична цінність результатів дослідження. Результати дисертації характеризуються практичною цінністю з огляду на перспективи їх використання товаровиробниками та органами державного управління агропромисловим розвитком при розробці програм та прийнятті рішень в сферах інвестиційної та інноваційної діяльності, а також стабілізації розвитку аграрного сектора економіки. Рекомендації автора та окремі результати

дисертаційного дослідження використовуються аграрними підприємствами, органами державного управління агропромисловим розвитком, а також у навчальному процесі Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, що підтверджено відповідними довідками.

Зауваження до дисертаційної роботи. Не дивлячись на достатньо високий теоретико-методичний рівень підготовки дисертаційної роботи необхідно звернути увагу на наявні в ній окремі недоліки та дискусійні положення:

1. В теоретичному розділі роботи автору слід було при розгляді понятійно-категоріального апарату не зосереджуватися лише на поняттях «агроінновація» та «розвиток», а звернути увагу на дефініції «потенціал» та «стратегічне управління», що покращило б якість та логічну послідовність теоретичних викладок.

2. При розкритті змісту положення наукової новизни щодо удосконалення методологічного апарату оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу аграрного сектора економіки не досить конкретно визначеним залишився зв'язок між впровадженням інновацій та створенням стійких конкурентних переваг.

3. Неформалізованим в роботі залишився зв'язок між результатами інноваційно-інвестиційної діяльності та рівнем капіталізації товаровиробників.

4. Автор досить багато уваги приділяє вивченню впливу глобальних чинників на процес інноваційного розвитку аграрного сектора, втім, недостатньою мірою систематизує економічні наслідки реагування систем мікро-, мезо- та макrorівня на виклики, які утворюються на наднаціональному рівні.

5. Представлений в підрозділі 5.3 алгоритм обґрунтування портфелю агроінноваційних проєктів має надто загальний характер та не розкриває змісту процедур відбору конкретних проєктів.

Вказані зауваження відображають власну наукову позицію опонента і не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів розв'язання завдань дисертаційного дослідження.

7. Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України

Дисертаційна робота Тешевої Лариси Василівни на тему «Стратегічний потенціал інноваційного розвитку аграрного сектору економіки» виконана на актуальну тему і повною мірою відображає сутність нового вирішення сформульованої наукової проблеми. Одержані результати є обґрунтованими і достовірними. Автореферат відображає основний зміст дисертаційного дослідження.

Дисертація Тешевої Лариси Василівни на тему «Стратегічний потенціал інноваційного розвитку аграрного сектору економіки» відповідає діючим вимогам, що встановлені до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук у відповідності з пунктами 9, 10, 12 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – Тешева Лариса Василівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри соціально-гуманітарної
підготовки Львівського державного
університету внутрішніх справ

Ірина РЕВАК

